GYAKORLATI PÉLDÁK KÜLÖNBÖZŐ ALAP KOMMUNIKÁCIÓS HELYZETEKRE, IGÉNYEKRE A SPECIÁLIS KOMMUNIKÁCIÓS SZÜKSÉGLETŰ SZEMÉLYEK SEGÍTŐI SZÁMÁRA

(GESZTUSJELEK, TÁRGYJELEK, PCS GRAFIKÁK)

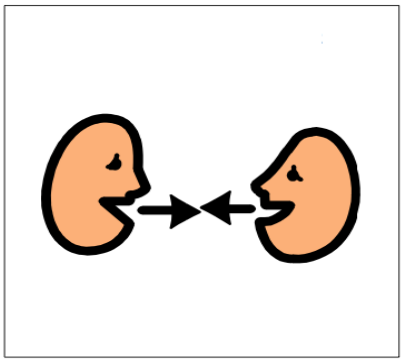

MONTÁZS projekt
A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai
és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása,
fejlesztése - EFOP 1.9.2. – VEKOP-16-2016-00001

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért
Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A kiadvány
az EFOP-1.9.1-VEKOP-15-2016-00001 kódszámú TÁRS projekt „Szociális intézményi férőhely kiváltási szakmai koordinációs műhely kialakítása”,

valamint

az EFOP-1.9.2-VEKOP-16-2016-00001 kódszámú MONTÁZS projekt „A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése”
című kiemelt projektek keretében készült.

A kiadványt összeállította:
Bartókné Luthár Barbara
Papp-Horváth Dóra
Tóth Mónika
Zelenka Zsófia

Szerkesztő:
Szerencsés Hajnalka

2019

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

Tartalom

BEVEZETÉS 4
KOMMUNIKÁCIÓS LEHETŐSÉGEK ÉTKEZÉSI/ETETÉSI HELYZETEKBEN 5
KOMMUNIKÁCIÓS LEHETŐSÉGEK HIGIÉNIAI HELYZETEKBEN 14
KOMMUNIKÁCIÓS LEHETŐSÉGEK ÖLTÖZKÖDÉSI HELYZETEKBEN 27
KOMMUNIKÁCIÓS LEHETŐSÉGEK SZABADIDŐS HELYZETEKBEN 36
MELLÉKLETEK 45

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

BEVEZETÉS

„Nem kommunikálni lehetetlen!" (P. Watzlawick)

A kiadvány célja, hogy segítséget adjunk az intézményi férőhelykiváltásban résztvevő intézmények dolgozóinak, akik súlyosan halmozott fogyatékos (továbbiakban: SHF), komplex kommunikációs igényű személyekkel foglalkoznak, vagy őket gondozzák. A kiadványban szereplő helyzetek a mindennapi rutintevékenységeken keresztül olyan kommunikációs helyzeteket illusztrálnak, amelyekben elkezdhetik bevezetni az augmentatív és alternatív kommunikációval (AAK) történő kommunikáció támogatását, ezáltal segíteni az SHF személyeknek értelmezni a környezet információit, valamint kifejezni saját vágyaikat, gondolataikat. Meggyőződésünk, hogy a kommunikáció kialakítása egyfajta „hatalommal", és olyan készségekkel való felruházás, amely magával vonja a személyek életminőségének javulását.

A kiadvány ugyanakkor nem csak az intézmény dolgozóit segítheti, hanem az SHF személyek családtagjait, illetve a hozzá közelálló támogató személyeket. Fontosnak tartjuk, hogy az SHF személyt körülvevő támogató személyek közös kommunikációs módokat alakítsanak ki és használjanak. A kiadvány használható korai kommunikációs támogatásokhoz, oktatási és fejlesztési tevékenységeknél, olyan esetekben, ahol a komplex kommunikációs igény már a korai életszakaszban jelentkezik. Ebben az esetben a helyzetek adaptálása szükséges ugyan, de jó kiindulási alapként szolgálhat a kommunikációs funkciók fejlesztéséhez.

A kiadványban négy fontos életterülethez (higiénia, étkezés, öltözködés, szabadidő), kapcsoltunk helyzeteket. A megjelölt kommunikációs eszközök és módok - tárgyak, tárgyszimbólumok, képek gesztusjelek - adaptálhatók, változtathatók a napirend, szokások, lehetőségek függvényében. A mellékletben található képgyűjtemény BoardMaker programmal előállított ötlettár arra az esetre készült, ha az intézménynek, családnak nincsen lehetősége saját erőforrásból elkészíteni azokat. A tartósság érdekében javasolt a kinyomtatás után ezeket laminálni. A képi szimbólumok használata különösen olyan személyek esetében javasolt, ahol már a tanítás korai szakaszában látszik, hogy az asszociáció könnyen kialakítható a kép és a jelölt dolog között. Azokban az esetekben, amikor az tapasztalható, hogy az SHF személy a konkrétumok szintjén képes megragadni a környezetét, kezdetben tárgyakkal és/vagy a környezetben készült fotókkal érdemes próbálkozni.

A megjelölt módok együttes alkalmazása is lehetséges. Vannak helyzetek, amikor a gyors közlés hatékonysága érdekében a gesztusjelek alkalmazása adekvátabb, mint egyéb üzenethordozóké. A gesztusjelek kivitelezéséhez ad segítséget Erdélyi Andrea: *Nézd a kezem! Egyszerű gesztusjelek gyűjteménye* c. kiadvány, mely 2005-ben a Nemzeti Tankönyvkiadó gondozásában jelent meg.

A mindennapi élethelyzetekben megjelenő kommunikációs lehetőségek bemutatása megcélozza mind a megértést, mind a kifejezést. Súlyosan halmozott fogyatékos, komplex kommunikációs igényű személyek esetében gyakori, hogy az információk megértése is akadályba ütközik. Ebben az esetben hangsúlyosnak kell lennie a közlési folyamatok AAK-val történő támogatásának.

Amennyiben további információra, segítségre van szükség a hatékonyabb kommunikáció fejlesztés érdekében javasoljuk, hogy mindenképpen forduljanak AAK-ban jártas szakemberhez.
Tóth Mónika, Urbanovszky Zsuzsanna

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

KOMMUNIKÁCIÓS LEHETŐSÉGEK ÉTKEZÉSI/ETETÉSI HELYZETEKBEN

FONTOS, hogy először ismertessük meg a személyekkel azokat a lehetőségeket, amelyek a későbbiekben a választáshoz az opciókat jelentik!

1. Tanítani kell, hogy amit jelzünk, az fog következni! Például, először megmutatom az ivás tárgyjelét /képét/jelét, majd utána következik az ivás kivitelezése!
2. Választási helyzetekben ügyeljünk arra, hogy a felajánlott tevékenységek vagy tárgyak esetében a jelölés és a jelölt közötti asszociáció egyértelmű legyen!
3. A választási helyzetek kialakításában érdemes a választást két tevékenység vagy tárgy között kezdeni. Ügyeljünk arra, hogy kezdetekben a felajánlott tevékenységek vagy tárgyak közül az egyik preferált, a másik nem preferált legyen!
4. Mutassuk a két tevékenység tárgyjelét/gesztusát/képét. Várjunk a személy reakciójára, de ne túl sokáig, maximum 10 másodpercig. A személy reakcióit értelmezzük! A választásra utaló magatartást tekintsük jelzésértékűnek, és erősítsük meg! Ez például lehet a fej elmozdítása a konkrét tárgy, vagy az elé tett szimbólum/kép irányába. Ekkor a választott szimbólumot, jelzést ismétléssel megerősítjük. Az ismétlések az elsajátítás, illetve a tanítás/tanulás fázisában szükségesek csak.
5. Amennyiben nem kapunk választ, ismételjük meg a kérdést. Ha másodszorra sem tapasztalunk még ráutaló magatartást sem, mi magunk választunk, használva a tárgyra mutatást vagy tárgyjeleket/gesztust/képet. Ezzel próbáljuk modellálni a válaszadás módját a személy számára.

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
ÉTKEZÉS következik: *„Most enni fogunk.”* vagy *„Meg foglak etetni!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Kanál, cumisüveg, előke	Tenyérrel a száj finom érintése	Kanál, cumisüveg, előke kép

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
IVÁS következik: *„Most inni fogunk.”* vagy *„Meg foglak itatni!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Pohár, szívószál	Ökölben lévő kéz, száj előtt ivás mozdulat utánozása	Pohár, szívószál kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
ALAPSZÓKINCS – *„igen” és a „nem”* kialakítása Választási helyzet biztosítása lehetséges ételből és italból is		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
-	Bólintás, kézmozdulat, fejmozdulat	Zöld mosolygós fej, és piros X

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
ALAPSZÓKINCS – *„kérek”* kialakítása A kedvenc ételből adhatunk keveset, így facilitálhatjuk a kérésre		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
-	Kérem gesztusjele, tenyér nyújtása vagy tenyérbe mutatás	BoardMaker kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
„Szedek még!” vagy „Hozok még neked.”		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Kanálra, cumisüvegre, előkére	Még + enni gesztus mutatása	Kanál, cumisüveg, előke kép

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
LEVES		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Merőkanál, mélytányér	Szedés utánozása	Leves kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
ALAPSZÓKINCS – *„vége”* kialakítása Először próbáljuk olyan étellel, itallal kínálni, amiről tudjuk, hogy nem szereti		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Vége doboz – lehet műanyag, vagy bármilyen anyagból készült kis kosár.	Két tenyér egymáson simítása felülről lefelé történő mozdulattal	BoardMaker kép

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
ALAPSZÓKINCS – *„még”* kialakítása Evésnél a kedvenc ételének adását megszakítjuk, vagy keveset adunk, facilitálhatjuk a tevékenység közben a „*még*” kérésére		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
-	Két kéz ujjainak egymáshoz érintése	BoardMaker kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
MÁSODIK FOGÁS: hús, krumpli, tészta, főzelék		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Villa	Rámutatás, illetve a megfelelő gesztusjelek	Adott étel képe

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
ÉDESSÉG - SÜTEMÉNY		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Kistányér, tálka	Rámutatás, illetve a megfelelő gesztusjelek	Adott édesség képe

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne

Választási helyzetek

- Az adott étel/ital tárgyjelét, képét helyezzük a személy elé.
- Mindig hagyjunk időt a reakcióra, és gondosan figyeljük meg azt!
- Válaszként fogadjuk el, ha ránéz, fordul, nyúl a felkínált tárgy/kép irányába.
- A felkínálás után ne várjunk túl sokáig! Amennyiben nem érkezik válasz, próbáljuk újra.
- A válaszadás módját is figyeljük, és erősítsük meg. Amennyiben a személy rámutatna, vagy a tárgy/kép felé fordulna, de ez erőtlen, bizonytalan, koordinálatlan, vezessük a kezét / fejét, ezzel is modellálva/erősítve a kivitelezést.
- Amikor a válaszadás módja kialakul és egyértelmű, legyünk konzekvensek, minden esetben a választott opcióra reagáljunk!

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé.		
ITAL – víz, tea, kakaó, szörp, üdítő.		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Kancsó, teafilter, Nesquik zacskó darab; kis pici üveg; műanyag kupak	Rámutatás, illetve a megfelelő gesztusjelek	Adott ital kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne

Megszakítási technika, szünetek beiktatása - „*még*” tanítására

- Az étkezések során, különösen abban az esetben, amikor az érintett személy számára ízletes dolgot eszik, szakítsuk meg a folyamatot, a „még” reakció, illetve válasz facilitálásának céljából.
- Ezt kétféle módon tehetjük. Az etetés közben megállunk, vagy amennyiben a személy önállóan eszik, kis adagot adunk a kedvelt ételből.
- Várjuk a személy reakcióját!
- Ne várjunk túl sokáig – kb. 10 másodpercet!
- Utána olyan ráutaló magatartást is tehetünk, mintha folytatnánk a félbehagyott cselekvést, és folyamatosan figyeljük a reakciót!
- Amennyiben olyan reakciót tapasztalunk, ami egyértelműen a folytatásra vonatkozik, megerősítjük a *„még”* kifejezést. Először mi mutatjuk, majd az ő kezét vezetve gyakoroljuk a kivitelezést.
- Legfeljebb 3x ismételjük meg ezt egy tevékenységen belül.

Vége kifejezés tanítása

- Abban az esetben, amikor azt tapasztaljuk, hogy a személy számára valami nem ízlik, például fintorog, elhúzza a fejét, esetleg visszaköpi az ételt, vagy eltolja, ekkor tanítsuk a *„vége”* kifejezést.
- Először a gondozó saját maga mutatja a jelet/képet, és meggyőződik arról, hogy a személy valóban szeretné befejezni az étkezést. Amennyiben egyértelmű a reakció, az ő kezét / testrészét vezetve még egyszer megerősítjük a jelzést.

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

KOMMUNIKÁCIÓS LEHETŐSÉGEK HIGIÉNIAI HELYZETEKBEN

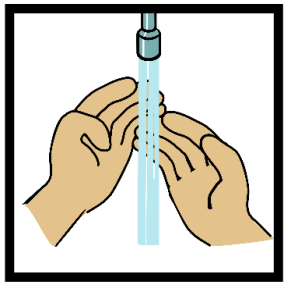

FONTOS, hogy először ismertessük meg a személyekkel azokat a lehetőségeket, amelyek a későbbiekben a választáshoz az opciókat jelentik!

1. Tanítani kell, hogy amit jelzünk, az fog következni! Például először megmutatom a fürdés tárgyjelét /képét/jelét, utána megyünk ki a fürdőszobába!
2. Választási helyzetekben ügyeljünk arra, hogy a felajánlott tevékenységek vagy tárgyak esetében a személy számára a jelölés és a jelölt közötti asszociáció egyértelmű legyen!
3. A választási helyzetek kialakításában érdemes a választást két tevékenység vagy tárgy között kezdeni. Ügyeljünk arra, hogy kezdetekben a felajánlott tevékenységek, vagy tárgyak közül az egyik preferált, a másik nem preferált legyen!
4. Mutassuk a két tevékenység tárgyjelét/gesztusát/képét. Várjunk a személy reakciójára, de ne túl sokáig, maximum 10 másodpercig. A személy reakcióit értelmezzük! A választásra utaló magatartást tekintsük jelzésértékűnek, és erősítsük meg! Ez például lehet a fej elmozdítása a konkrét tárgy, vagy az elé tett szimbólum/kép irányába. Ekkor a választott szimbólumot, jelzést ismétléssel megerősítjük. Az ismétlések az elsajátítás, illetve a tanítás/tanulás fázisában szükségesek csak.
5. Amennyiben nem kapunk választ, ismételjük meg a kérdést. Ha másodszorra sem tapasztalunk még ráutaló magatartást sem, mi magunk választunk, használva a tárgyra mutatást vagy tárgyjelek/gesztust/képet. Ezzel próbáljuk modellálni a válaszadás módját a személy számára.

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
FÜRDÉS következik: *„Most fürödni fogsz!”* vagy *„Meg foglak fürdetni.”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Törölköző, szivacs	Mellkas simítása fel-le 2x (mosakodás jele)	Kád, tusoló kép

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
FOGMOSÁS következik: *„Fogmosás következik.”* vagy *„Megmosom a fogad!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Fogkefe vagy annak a feje	Fogmosás mozdulata	Fogmosás kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne

„Elérhetetlenné tenni **„– helyzetek a *„kérem”* – *„szeretném”* funkciók tanításához**

- A fürdéshez, tusoláshoz használt tárgyakat (pl. a szabad játékhoz használható többféle színű, illatú üres flakonok, egyéb) tegyük kartávolságon kivüli, de vizuálisan jól lokalizálható helyre.
- Kezdetben megmutatjuk azt a két opciót, mivel lehet játszani/relaxálni fürdés után. Kitesszük ezeket a tárgyakat, vagy azok képeit/szimbólumait az érintett személy elé.
- Várjuk a reakciót – maximum 10 másodpercig.
- Reakció hiányában újra rákérdezhetünk: *„Kéred?”*
- Amennyiben ráutaló magatartást tapasztalunk, megerősítjük azt, és mutatjuk a *„kérem”* kifejezést jellel, vagy képpel.
- Amennyiben semmilyen reakciót nem váltunk ki, elkezdhetünk játszani valamelyik tárggyal, majd a megszakításos technikával próbáljuk a reakciókat facilitálni.
- Később, amikor a választás, valamint a válaszadás módja megszilárdul növelhetjük az opciókat.

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
FÉSÜLKÖDÉS: *„Szeretnélek megfésülni!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Fésű vagy miniatürizált darab	Fésülködés utánzása	Fésülködés kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
ALAPSZÓKINCS – *„igen/nem”* jelzés kialakítása		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
-	Bólintás; kézmozdulat; fejmozdulat	Zöld mosolygós fej, piros X

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
ALAPSZÓKINCS – *„kérek”* kialakítása		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
-	Tenyér nyújtása; nyitott tenyérbe mutatás	BoardMaker kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
PELENKA csere: *„Kicserélem a pelenkád.”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Pelenka / pelenka darab	Két kézzel felváltva a csípő érintése	Pelenkázás kép

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
WC: *„Menj ki a WC-re!”* vagy *„WC-re kell menni!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
WC papír guriga	Ágyék felett 2x mutatás	WC kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
ALAPSZÓKINCS – *„vége”* kialakítása		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
„Vége” doboz, amibe az aktuális tevékenységhez kapcsolódó tárgyat teszi. Ez lehet egy kosár, műanyag doboz.	Két tenyér egymáson simítása	Vége jel kép

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
ALAPSZÓKINCS – „még” kialakítása		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
-	Két kéz ujjainak egymáshoz érintése	BoardMaker kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
VIZELET – *„Pisilni kell?”* Kérdésként fordul elő leggyakrabban		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
-	Ágyékra mutatás	Adott kép

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
SZÉKLET – *„Kakilni kell?”* Kérdésként fordul elő leggyakrabban		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
-	Fenékre mutatás	Adott kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne

VÉGE kifejezés facilitálására alkalmas helyzetek

Olyan helyzetek, melyek általában nem tartoznak a kedvelt tevékenységek közé, mint például a hajmosás, fogmosás, alkalmasak lehetnek egy tevékenység befejezésének a tanítására.

Hasonló helyzet az, amikor az érintett személy már egy ideje a WC-n tartózkodik. Általában egészen addig teszi ezt, amíg nem kap utasítást arra, hogy befejezze, illetve fel nem állítják onnan. Az önálló kifejezését segíthetjük azzal, hogy a vége jelét/képét használva megkérdezzük őt a szándékáról. Amennyiben nincs válasz (ráutaló magatartás a folytatásra) a újra megkérdezzük őt. Kezdetben, amennyiben nem érkezik semmilyen válasz, vagy viselkedéses jelzés, mi magunk mutatjuk a „vége” jelét/képét, ezzel modellálva a választ.

A zuhanyozás és/vagy fürdés után adhatunk egy kis időt, játékra, relaxálásra a kádban, vagy a zuhanyzóban. Amennyiben azt tapasztalhatjuk, hogy az érintett személy számára ez inkább kellemetlen, és egyértelmű, hogy a fürdés végét szeretné, mutassuk neki a vége képét/jelét, tanítva a megfelelő jelzés kivitelezését.

Ügyeljünk arra, hogy a tanítás szakaszában először mi mutatjuk a saját kezünkkel, majd a személy kezét /egyéb testrészét vezetve együtt kivitelezzük a jeleket, illetve a képre mutatást is.

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
FÜRDŐSZOBA		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Alaplapra ragasztott szivacs darab frottír anyag, tusfürdős flakon	Fürdés + szoba/helység jele	Fürdőszoba kép

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
TOALETT		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Alaplapra ragasztott WC-papír guriga	WC gesztusjele	WC kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne

Választási helyzetek

Tisztálkodási helyzetek során lehet választási lehetőségeket felkínálni különböző színű, illatú tusfürdő, vagy szappan között. is. A tanítás kezdeti szakaszában alkalmazzunk két tárgyat, ami közül az egyik tudottan preferált, a másik biztos, hogy nem.

Amennyiben van rá lehetőség, az érintett személy megválaszthatja, kivel szeretne fürdeni.

Válaszként fogadjuk el, ha ránéz, fordul, nyúl a felkínált tárgy, vagy kép irányába.

A felkínálás után ne várjunk túl sokáig! Amennyiben nem érkezik válasz, próbáljuk újra.

A válaszadás módját figyeljük meg, és mindenképpen erősítsük meg! Abban az esetben, amikor a válaszadás módja bizonytalan, például rámutatna, vagy fordulna a kép/tárgy irányába, de ez erőtlen, koordinálatlan, vezessük a személy kezét / fejét, ezzel is modellálva és megerősítve a kivitelezési módot.

Amikor a válaszadás módja kialakul és egyértelmű, legyünk konzekvensek, minden esetben a választott opcióra reagáljunk!

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
TUSFÜRDŐ / SZAPPAN		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Üres flakon, szappan (kupak, vagy miniatürizált változat)	Rámutatás az adott tárgyra	Tusfürdő, szappan kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne

Megszakítási technika, szünetek beiktatása - helyzetek

Amennyiben az érintett személy kedveli a fürdést, fújhatunk habot szappanból, tusfürdőből. Általában kedvelt tevékenység még üres flakonok megtöltése, majd a magasból lassan a víz csorgatása. Ezeket a kedvelt tevékenységeket jól ki lehet használni a megszakításos technika gyakorlására.

A tevékenység közben megállunk, és várjuk a személy reakcióját!

Ne várjunk túl sokáig – kb. 10 másodpercet!

Utána olyan ráutaló magatartást is tehetünk, mintha folytatnánk a félbehagyott cselekvést, és folyamatosan figyeljük a reakciót!

Amennyiben a személy a tevékenység folytatását kéri/szeretné, és erre ráutaló magatartást, vagy jelzést tesz, tanítsuk a „még” kifejezés, jelét, képét.

Először mi mutatjuk a jelet/képet, majd az ő kezét vezetve gyakoroljuk a kivitelezés módját.

Egy tevékenységen belül ezt legfeljebb 3x ismételjük meg.

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

KOMMUNIKÁCIÓS LEHETŐSÉGEK ÖLTÖZKÖDÉSI HELYZETEKBEN

FONTOS, hogy először ismertessük meg a személyekkel azokat a lehetőségeket, amelyek a későbbiekben a választáshoz az opciókat jelentik!

1. Tanítani kell, hogy amit jelzünk az fog következni! Például először megmutatom a fürdés tárgyjelét /képét/jelét, majd utána megyünk ki a fürdőszobába!
2. Választási helyzetekben ügyeljünk arra, hogy a felajánlott tevékenységek, vagy tárgyak esetében a személy számára a jelölés és a jelölt közötti asszociáció egyértelmű legyen!
3. A választási helyzetek kialakításában érdemes a választást két tevékenység, vagy tárgy között kezdeni. Ügyeljünk arra, hogy kezdetekben a felajánlott tevékenységek, vagy tárgyak közül az egyik preferált, a másik nem preferált legyen!
4. Mutassuk a két tevékenység tárgyjelét/gesztusát/képét. Várjunk a személy reakciójára, de ne túl sokáig maximum 10 másodpercig. A személy reakcióit értelmezzük! A választásra utaló magatartást tekintsük jelzésértékűnek, és erősítsük meg! Ez például lehet a fej elmozdítása a konkrét tárgy, vagy az elé tett szimbólum/kép irányába. Ekkor a választott szimbólumot, jelzést ismétléssel megerősítjük. Az ismétlések az elsajátítás, illetve a tanítás/tanulás fázisában szükségesek csak.
5. Amennyiben nem kapunk választ ismételjük meg a kérdést. Ha másodszorra sem tapasztalunk még ráutaló magatartást sem, mi magunk választunk, használva a tárgyra mutatást vagy tárgyjelek/gesztust/képet. Ezzel próbáljuk modellálni a válaszadás módját a személy számára.

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
ÖLTÖZÉS: *„Felöltözünk.”* vagy *„Öltözz fel!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Adott ruhadarab	Felvenni gesztusjele	Öltözni kép

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
VETKŐZÉS: *„Levetkőzünk.”* vagy *„Vedd le!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Adott ruhadarab	„le” mozdulat (kézfejen másik kézzel 2x lefelé söprés) + a ruhadarabra mutatás	Vetkőzni kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
ÖLTÖZÉS: *„Szeretnék felöltözni!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Adott ruhadarab	Én + öltözni – jel mutatása	Öltözni képe

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
VETKŐZÉS: *„Szeretnék levetkőzni/vetkőzni!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Adott ruhadarab	Én + levetkőzni – jel mutatása	Vetkőzni képe

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
RUHA CSERE: *„Lecseréljük a...”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Adott ruhadarab	Cserél jele	Cserél kép

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
PISZKOS: *„Látod, piszkos…”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Piszkos ruhadarab	Piszkos jele	Piszkos képe

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
PISZKOS: *„Piszkos…”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; törekvés az önálló kivitelezésre*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Piszkos ruhadarab	Piszkos jele	Piszkos kép

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
RUHA CSERE: *„Szeretném lecserélni!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; törekvés az önálló kivitelezésre*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Adott ruhadarab	Én + csere jele	Csere kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
PÓLÓ		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Adott póló	Póló jele, vagy rámutatás	Póló kép

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
ALSÓNADRÁG		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Adott ruhadarab	Alsónadrág jele, vagy rámutatás	Alsónadrág kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
PÓLÓ		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Póló	Kérek + póló jele	Póló kép

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
ALSÓNADRÁG		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Alsónadrág	Kérek + alsónadrág jele	Alsónadrág kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
RUHANEMŰK: alsónadrág/bugyi, zokni, pizsama, pulóver, nadrág, dzseki, kesztyű, sál, sapka, edzőcipő, csizma		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Adott ruhadarab	Adott ruhadarab jele, vagy rámutatás	Adott ruhadarab képe

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
RUHANEMŰK: alsónadrág/bugyi, zokni, pizsama, pulóver, nadrág, dzseki, kesztyű, sál, sapka, csizma, edzőcipő		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Adott ruhadarab	Kérek + adott ruhadarab jele	Adott ruhadarab képe

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

KOMMUNIKÁCIÓS LEHETŐSÉGEK SZABADIDŐS HELYZETEKBEN

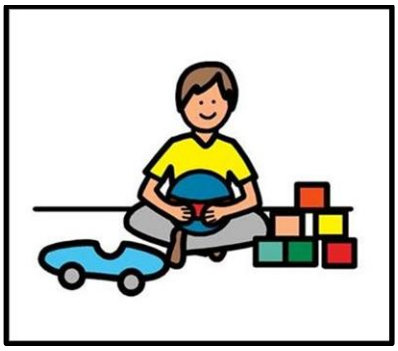

FONTOS, hogy először ismertessük meg a személyekkel azokat a lehetőségeket, amelyek a későbbiekben a választáshoz az opciókat jelentik!

1. Tanítani kell, hogy amit jelzünk az fog következni! Például először megmutatom a fürdés tárgyjelét /képét/jelét, majd utána megyünk ki a fürdőszobába!
2. Választási helyzetekben ügyeljünk arra, hogy a felajánlott tevékenységek, vagy tárgyak esetében a személy számára a jelölés és a jelölt közötti asszociáció egyértelmű legyen!
3. A választási helyzetek kialakításában érdemes a választást két tevékenység, vagy tárgy között kezdeni. Ügyeljünk arra, hogy kezdetekben a felajánlott tevékenységek, vagy tárgyak közül az egyik preferált, a másik nem preferált legyen!
4. Mutassuk a két tevékenység tárgyjelét/gesztusát/képét. Várjunk a személy reakciójára, de ne túl sokáig maximum 10 másodpercig. A személy reakcióit értelmezzük! A választásra utaló magatartást tekintsük jelzésértékűnek, és erősítsük meg! Ez például lehet a fej elmozdítása a konkrét tárgy, vagy az elé tett szimbólum/kép irányába. Ekkor a választott szimbólumot, jelzést ismétléssel megerősítjük. Az ismétlések az elsajátítás, illetve a tanítás/tanulás fázisában szükségesek csak.
5. Amennyiben nem kapunk választ ismételjük meg a kérdést. Ha másodszorra sem tapasztalunk még ráutaló magatartást sem, mi magunk választunk, használva a tárgyra mutatást vagy tárgyjelek/gesztust/képet. Ezzel próbáljuk modellálni a válaszadás módját a személy számára.

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
TV-nézés: *„Bekapcsolom a TV-t."*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Távirányító	Tv jele Nézni+TV -jel	TV kép TV nézés képe

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
ZENEHALLGATÁS: *„Bekapcsolom a zenét."*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Fülhallgató, CD	Két kéz saját fülhöz érintése	Zenehallgatás, vagy a lejátszó kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
TV-nézés: *„Szeretnék TV-t nézni!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Irányító	Kérek + TV- jel nézni+TV – jel mutatása	TV kép TV nézés képe

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
ZENEHALLGATÁS: *„Szeretnék zenét hallgatni!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
CD	Kérek + zene- jel mutatása	Zenehallgatás képe

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
KERT/LEVEGŐZÉS: *„Kimegyünk az udvarra.”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Faág cipő/sapka	Udvar jele Nézni+TV -jel	Kert kép

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
HINTA/HINTÁZÁS: *„Hintázhatsz!” (lehet hintaágy is)*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Lánc, kötéldarab	Két kézzel hintázás mozdulata (előre-hátra)	Hinta képe

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
KERT/LEVEGŐZÉS: *„Szeretnék kimenni az udvarra!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Faág	Kert mutatása, vagy kifelé mutatás	Kert kép

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
HINTA/HINTÁZÁS: *„Szeretnék hintázni!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Láncdarab, kötéldarab	Hinta mutatása	Kert kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
SÉTÁLNI: *„Megyünk sétálni.”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Cipő, cipőfűző	Két kézzel felváltva a lépések utánozása	Séta kép

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
BABZSÁKBAN PIHENNI: *„Beleülhetsz a babzsákba.”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Varrott pici zsákocska megtöltve apró gyöngyökkel	Feküdni, vagy ülni jele + babzsák tárgyjel feküdni, vagy ülni jele + babzsák formájára utaló gesztus	Babzsák kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
SÉTÁLNI: *„Szeretnék sétálni!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Cipő, cipőfűző	Séta jelének mutatása	Séta kép

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
BABZSÁKBAN PIHENNI: *„Szeretnék beleülni a babzsákba!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Varrott pici zsákocska megtöltve apró gyöngyökkel	Feküdni, vagy ülni jele + babzsák tárgyjel feküdni, vagy ülni jele + babzsák formájára utaló gesztus	Babzsák kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
LABDÁZNI: *„Labdázhatsz!” (ez lehet kicsi, de fittball/nagylabda is)*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Pici labda	Labdán ugrálás mozdulata	Labda képe

RECEPTÍV – a lehetőségek, amit a személyzet/családtag kommunikál az érintett személy felé		
KERKÉPÁROZÁS: *„Mehetsz biciklizni!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve; amennyiben a személy jól érti a fogalmat, a személyzet egyszerűen kivitelezi saját testén/testrészével*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Pedál	Tekerés mozdulatának utánozása két kézzel	Bicikli kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
LABDÁZNI: *„Szeretnék nagy labdázni!”*		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Pici labda	Labdán ugrálás mozdulata	Nagy labda kép

EXPRESSZÍV – olyan lehetőségek megteremtése, hogy az érintett személy is kifejezhesse, amit szeretne		
„Szeretnék biciklizni!” (szobabicikli is lehet)		
TÁRGY / TÁRGYJEL *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*	***GESZTUSJEL*** *Kivitelezés: a személy testén és/vagy a személy kezét vezetve kivitelezni; önálló kivitelezésre törekvés*	***KÉP*** Lehet eredeti fénykép, BoardMaker kép, letöltött képek, rajzok *Kivitelezés: mutatás és/vagy kézbe adás*
Pedál	Tekerés mozdulatának utánozása két kézzel	Bicikli kép

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

1. sz. Melléklet ÉTKEZÉSI/ETETÉSI HELYZET

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

2. sz. Melléklet ÉTKEZÉSI/ETETÉSI HELYZET

cumisüveg	pohár	bögre
szívószál	víz	szörp
tea	kakaó	

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

3. sz. Melléklet ÉTKEZÉSI/ETETÉSI HELYZET

kanál	merőkanál/leves	leves
főzelék	rizs	krumpli hússal 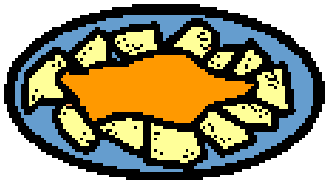
tészta 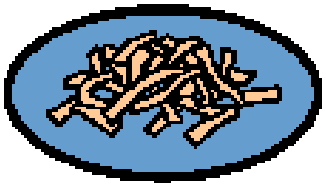	hús	hús 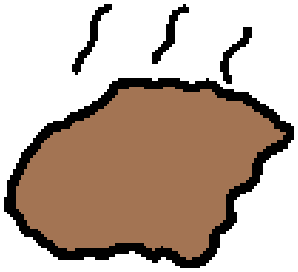
csirkecomb 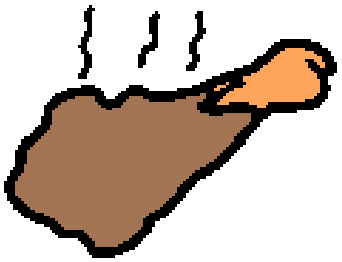	keksz 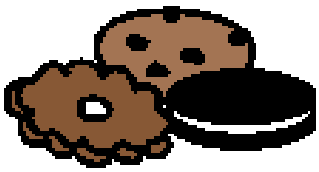	süti 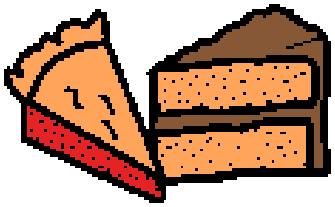

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

4. sz. Melléklet ÉTKEZÉSI/ETETÉSI HELYZET

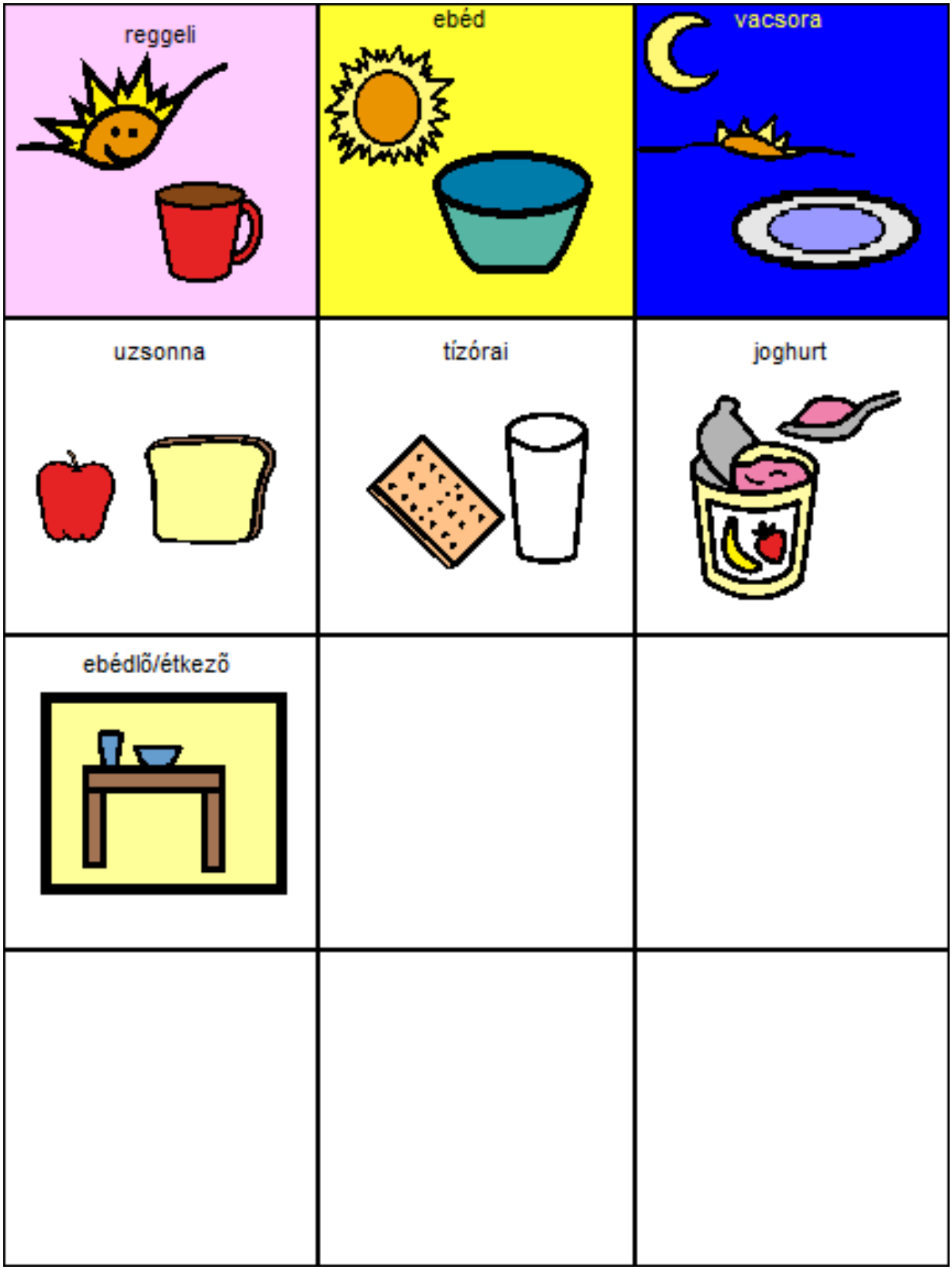

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

5. sz. Melléklet HIGIÉNIAI HELYZETEK

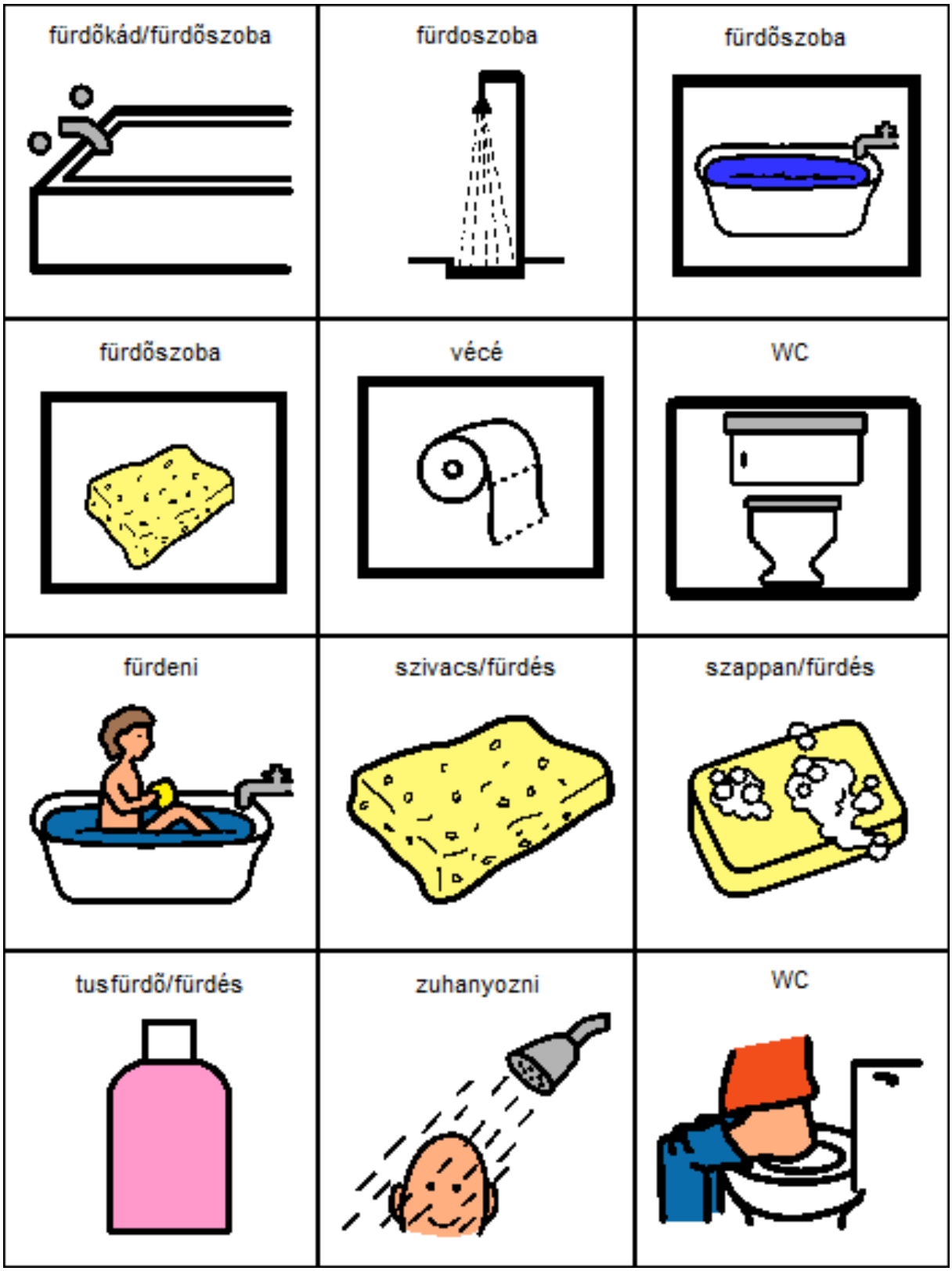

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

6. sz. Melléklet HIGIÉNIAI HELYZETEK

szappan/fürdés	fogkefe/fogmosás	fogat mosni
fogat mosni	ágytál	kacsa
pelenka	pelenkát cserélni	fésű/fésülködni
fésülködni		

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

7. sz. Melléklet HIGIÉNIAI HELYZETEK

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

8. sz. Melléklet HIGIÉNIAI HELYZETEK

csapot kinyitni	/le/öblít	szappan
folyékony szappan	/le/öblít	csapot elzárni
kéztörlés		

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

9. sz. Melléklet ÁLTALÁNOS HELYZETEK

kérem/kérek	kérem 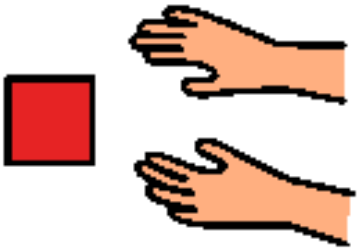	vége/elég
igen	nem	

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

10. sz. Melléklet ÖLTÖZKÖDÉSI HELYZETEK

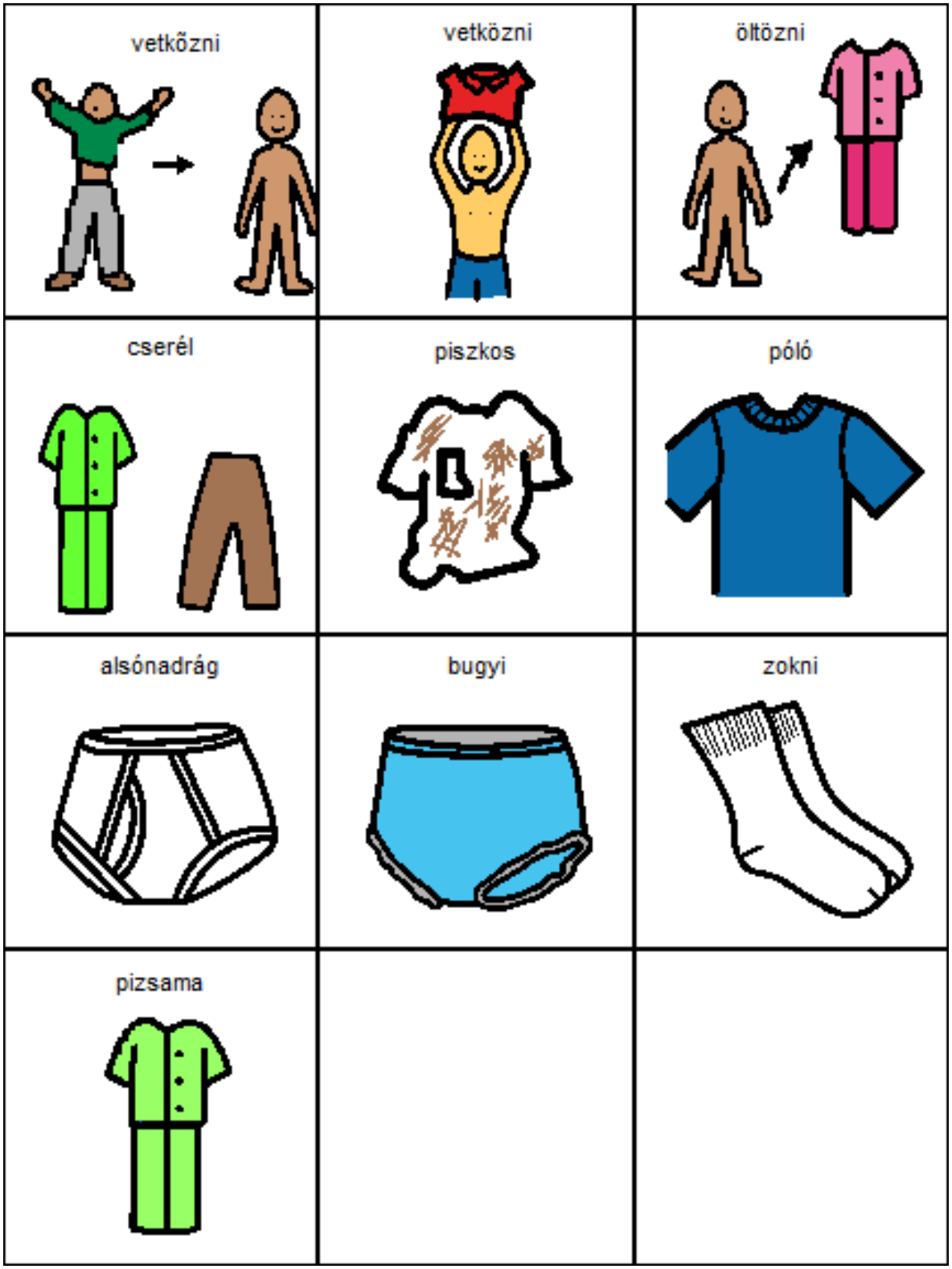

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014

SZÉCHENYI 2020

11. sz. Melléklet ÖLTÖZKÖDÉSI HELYZETEK

pulóver	hosszúnadrág 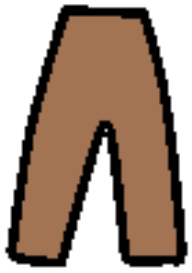	dzseki
kesztyu	kesztyû	sál
kötött sapka	csizma/séta	sportcipõ/séta

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
telefon (+36 1) 450 3230; fax: (+36 1) 450 3235
e-mail: titkarsag@fszk.hu; http: www.fszk.hu
Nyilvántartásba vételi szám: E-000892/2014